

5. Науково-методичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства / А.О. Касич, Р.М. Циган, О.І. Карбан // Проблеми економіки. – 2013. – № 1. – С. 191–196.
6. Кірейцев Г.Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: [монографія] / Г.Г. Кірейцев. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 236 с.
7. Оліфіров О.В. Інформаційний сервіс у системі управління торгівельним підприємством: [монографія] / О.В. Оліфіров, Н.М. Спіцина. – Донецьк: ДОННУЕТ, 211. – 240 с.
8. Савчук В.К. Теоретичні засади формування інформаційно-аналітичного сервісу управління / В.К. Савчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, менеджмент, бізнес». – 2013. – Вип. 181. – Ч. 3. – С. 218–223.
9. Юзва Р.П. Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством / Р.П. Юзва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/651>.

Рябенко Л. М.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ СЕРВИС СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Резюме

Исследованы основные пути оптимизации информационных ресурсов стратегического управления деятельностью сельскохозяйственных предприятий при помощи учётно-аналитического сервиса. Предложены концептуальные подходы к организации учётно-аналитического сервиса стратегического управления сельскохозяйственных предприятий в зависимости от масштабов их деятельности.

Ключевые слова: стратегическое управление, учет, анализ, учётно-аналитический сервис, сельскохозяйственные предприятия.

Riabenko L. M.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SERVICE OF STRATEGIC MANAGEMENT

Summary

The basic ways to optimize the information resources of strategic management of agricultural enterprises through the establishment of accounting and analytical service are studied. The conceptual approaches to accounting and analytical service of strategic management in the agricultural enterprises of different sizes are offered.

Keywords: strategic management, accounting, analysis, accounting and analytical services, agricultural enterprises.

УДК 658.012

Степаненко О. І.

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто економічну сутність категорії «ефективність», досліджено її природу, роль та значення в діяльності соціально-економічних систем різних рівнів. Обґрунтовано доцільність практичного використання методики оцінки ефективності діяльності підприємства. Визначено мету, завдання та принципи здійснення такого аналітичного дослідження. Побудовано факторну модель аналізу ефективності діяльності підприємства, в основу якої покладено показники Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід). Окреслено підходи до визначення та розрахунку резервів (організаційних, потенційних, перспективних) щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: ефект, ефективність, аналіз, доходи, витрати, прибуток, резерви, фінансово-господарська діяльність.

Постановка проблеми. Оцінка ефективності господарської діяльності є важливою складовою системи економічної безпеки підприємства, його антикризового управління та виступає додатковим стимулом розвитку вітчизняної економіки. Категорія «ефективність» займає ключове місце майже в усіх без винятку галузях знань та сферах діяльності людини. Для економічного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і

економіки держави загалом необхідно, щоб діяльність підприємства була ефективною, тобто здійснювалась в умовах оптимального (раціонального) витрачання виробничих ресурсів, мінімальних витрат та максимальній прибутковості виробництва. Проблема оцінювання ефективності посідає важливе місце в підтриманні стабільної економічної безпеки підприємства та має велике значення для запобігання його банкрутства. У зв'язку з цим до-

слідження основних аспектів оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах становить великий теоретичний і практичний інтерес.

Головною метою будь-якого підприємства є збільшення активів, а також стабілізація своєї діяльності з позиції довгострокової перспективи. Для того щоб цього досягти, господарючий суб'єкт має постійно підтримувати платоспроможність та рентабельність, оптимальну структуру активів і пасивів балансу. Саме з цією метою має проводитися аналітичне дослідження фінансового стану підприємства та ефективності його діяльності, основними завданнями якого є:

1) вивчення вихідних умов функціонування й життєдіяльності підприємства;

2) встановлення змін у наявності та структурі капіталу за звітний період та оцінка змін, які відбулися;

3) визначення шляхів нарощування капіталу, підвищення рівня його віддачі та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Значення такого аналізу підприємства важко переоцінити, оскільки саме аналітичне дослідження є тим фундаментом, на основі якого розробляється фінансова політика суб'єкта господарювання, приймаються та обґрунтовуються управлінські рішення щодо розвитку бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним, методологічним та практичним аспектам фінансового аналізу господарської діяльності підприємства присвячені праці таких вітчизняних учених, як М.Г. Чумаченко, Є.В. Мних, Л.А. Лактіонова, Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна, Б.М. Литвин, М.В. Стельмах, Г.І. Кіндрацька, Б.Є. Грабовецький, І.В. Шварц. Вони опублікували низку методичних рекомендацій щодо проведення аналітичного дослідження фінансового стану та результатів діяльності підприємства, які успішно використовуються при оцінці показників звітності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оцінювання ефективності займає важливе місце в системі управління діяльністю підприємства, оскільки являє собою ефективний інструмент для інформаційно-аналітичного забезпечення в першу чергу економічної безпеки суб'єкта господарювання. Результати оцінювання складають основу для прийняття управлінських рішень, при цьому вони можуть бути використані як для стратегічних, так і для тактичних цілей. Основним етапом оцінювання ефективності діяльності є вибір системи показників, за якими вона буде проводитись. Від правильності прийняття рішень залежить саме існування підприємств, тому вибір найбільш підходящих методів оцінки ефективності функціонування для окремо взятого підприємства стає надзвичайно актуальним.

Мета статті. Метою наукового дослідження є обґрунтування теоретичних та методичних положень щодо оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, розробка рекомендацій щодо шляхів удосконалення аналітичного інструментарію як складової інформаційного забезпечення економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Виклад основного матеріалу. Основні цілі аналізу фінансового стану підприємства залежать від вимог користувачів до інформації, яка міститься в фінансовій звітності. Так, власники (інвестори) бажають володіти інформацією про оцінку загального стану підприємства, його доходність, ділову активність для оцінки можливостей необхідних змін

у його розвитку як об'єкта інвестування. Кредиторів цікавить платоспроможність підприємства, його можливість своєчасно та в повному обсязі сплачувати свої зобов'язання. Важливе значення для цієї категорії користувачів відіграє також фінансова стійкість підприємства (незалежність від зовнішніх кредиторів). Від цього значною мірою залежить його ділова репутація та умови, які закладатимуть в договори з контрагентами на продаж і постачання товарно-матеріальних цінностей (робіт, послуг).

Керівництво підприємства прагне знати фінансові показники, які отримано за звітний період, для порівняння із запланованими цілями щодо доходності, прибутковості, собівартості виробництва й реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). При цьому особливої уваги потребує оцінка грошових потоків і фінансових ресурсів підприємства для забезпечення його ефективної діяльності.

За результатами оцінки фінансового стану підприємства керівництво разом із власниками можуть приймати рішення, спрямовані:

по-перше, на пошук резервів поліпшення платоспроможності підприємства та його фінансового стану в цілому;

по-друге, на вибір оптимального варіанту джерел фінансування (визначаються пропорції між власними та залученими засобами в фінансуванні діяльності суб'єкта господарювання);

по-третє, на розробку бюджетів на наступний рік для досягнення запланованих показників з урахування результатів минулого року.

Вивчення фінансового стану підприємства найчастіше здійснюють за такими основними напрямками:

1) оцінка майнового стану підприємства;

2) оцінка ліквідності активів та платоспроможності підприємства;

3) оцінка показників фінансової незалежності та структури капіталу;

4) оцінка показників прибутковості та рентабельності підприємства;

5) оцінка показників ділової та ринкової активності.

Особливістю наведених напрямів є їхня орієнтація (здебільшого) лише на показники бухгалтерського балансу та приміток до нього. Подібний підхід уявляється занадто спрощеним, оскільки інформація балансу через низку об'єктивних і суб'єктивних причин дає досить приблизну характеристику фінансового стану підприємства. Це пов'язано з тим, що бухгалтерську звітність, у тому числі баланс, складають з визначеною періодичністю. Отже, розраховані на його основі показники також є моментними даними і тільки приблизно характеризують стан господарюючого суб'єкта.

В умовах інноваційно-інвестиційного етапу розвитку економіки України зумовлюється забезпечення високої конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, основними індикаторами якої є отримані результати діяльності. Реалізація завдань оцінки та управління ефективністю діяльності передбачає чітке розуміння того, що являє собою «ефективність» як економічна категорія й окремо як об'єкт управління в підвищенні економічної безпеки. Традиційна та найбільш уживана у наукових дослідженнях економічна категорія «ефективність» не знайшла однозначного трактування у вітчизняних і зарубіжних учених. Нині часто можна натрапити на антиномічні судження щодо природи, ролі та значення цієї категорії в діяльності соціально-економічних систем різних

рівнів. Так, Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко, О.І. Олексюк розглядають ефективність не тільки як здатність суб'єкта господарювання отримувати більшу кількість корисних благ у розрахунку на одиницю ресурсів, які використовувались, але й як здатність підприємства розвиватися й досягати мету, зберігаючи збалансовану взаємодію всіх своїх підсистем [1, с. 117].

Натомість Є. Талавіра, О. Семенік розрізняють суспільну, виробничу, соціальну, технічну, економічну ефективність та вважають, що усі разом взяті види ефективності складають синергічну ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства [2, с. 84-88].

Важливе місце в процесі оцінювання функціонування підприємства має діагностика ефективності його діяльності, яка зумовлює перспективи його розвитку, зміцнює конкурентні позиції на ринку та забезпечує економічну безпеку. Оцінювання ефективності відіграє важливу роль як у процесі поточного контролю за діяльністю так і дає можливість оперувати необхідною інформацією для залучення власних, кредитних коштів та формує загальну базу економічних даних про об'єкт дослідження. За твердженням О.В. Григораш, С.І. Плакида, саме оцінювання ефективності стає ключовим чинником формування стратегії діяльності для досягнення кращих результатів [3, с. 39].

Традиційно ефективність діяльності компанії визначають за допомогою зіставлення досягнутих обсягів реалізації продукції (робіт або послуг) та витрат усіх видів ресурсів для забезпечення цього обсягу виробництва.

Модель оцінки ефективності бізнесу є індивідуальною розробкою під конкретну компанію. Використання розроблених технологій для інших сфер бізнесу чи підприємств потребує глибокого осмислення і трансформації аналітичних індикаторів. З метою систематизації методів оцінки ефективності функціонування підприємств багато вчених розділяють наявні методики на два принципово різні підходи: кількісний і якісний [4, с. 125-135; 5, с. 151-156]. Найбільш практичними методами в кількісній оцінці ефективності підприємств є вартісний і фінансово-економічний методи. Якісні підходи до оцінки ефективності підприємств акцентують увагу тільки на окремих аспектах (організаційному, соціальному, екологічному) діяльності підприємств. У сучасних умовах стрімкого мінливого зовнішнього підприємницького середовища не можна обмежуватися тільки економічною стороною проблеми.

Ключові показники ефективності відносяться до результативних методик оцінки ефективності. Цей підхід являє собою відносно новий інструментарій управління підприємством та його економічної безпеки, який, незважаючи на наявність значного і тривалого наукового інтересу, ще не набув достатнього поширення у практичній діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Ключовими показниками ефективності прийнято називати обмежений набір основних параметрів, які використовуються для моніторингу і діагностики результатів діяльності компанії і подальшого ухвалення на їх основі управлінських рішень.

Виходячи з викладеного, доцільно доповнити існуючу методику дослідження фінансового стану ще одним напрямом – *оцінкою ефективності діяльності підприємства в цілому*, основою вивчення якої є показники Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід). Такий підхід пов'язаний з тим, що економічне обґрунтування діяльності під-

приємств здійснюється на підставі аналізу показників ефективності, які поділяються на:

1) показники ефекту – визначаються як абсолютні значення і відтворюються в грошових одиницях як різниця між результатами діяльності та витратами на їх здійснення;

2) показники ефективності – визначаються як співвідношення прибутку від діяльності підприємства до витрат на її здійснення і відтворюються відносними величинами: відсотками, частками одиниці.

Здійснюючи розрахунок показників ефективності фінансово-господарської діяльності потрібно дотримуватись таких методологічних принципів:

– принцип всебічного обліку всіх складових елементів витрат та результатів – припускає якісну класифікацію і відтворення відповідних показників у документах оперативного, статистичного і бухгалтерського обліку;

– принцип зведення витрат і результатів для зіставлення – вимагає, щоб показники, які порівнюються, відтворювалися однаковими кількісними одиницями і носили антонімічний характер в економічному розумінні, тобто при конструюванні показника ефективності чисельник і знаменник останнього мають виключати можливе дублювання складових елементів;

– принцип зведення витрат і результатів діяльності до одного моменту часу за допомогою дисконтування;

– принцип зіставлення з базовим варіантом – відтворює сутність застосування показників ефективності для здійснення економічного аналізу, який проводиться не тільки з метою опису поточного стану діяльності суб'єкта господарювання, а й з метою опрацювання пропозицій щодо поліпшення економічної ситуації, яка склалася в періоді, що аналізується.

Проведення такого економічного аналізу полягає у вивченні поточного стану підприємства, його відхилень від запланованого рівня, а також виявлення факторів, що спричинили ці відхилення. Він є базою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а тому повинен мати на меті:

– *по-перше*, оцінку діяльності підприємства та його підрозділів, яка здійснюється шляхом зіставлення фактичних результатів із запланованими або за попередній період;

– *по-друге*, виявлення можливих резервів, їх величини і місць виникнення, що дає змогу класифікувати їх за ступенем важливості, рівнем управління та часом дії;

– *по-третє*, чітке формулювання проблем на основі вивчення факторів будь-яких відхилень для подальшого їх розв'язання.

Під час організації аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства потрібно вирішити основні питання методологічного характеру, а саме: обрати мету та визначити задачі аналізу; визначити час і послідовність методики його проведення; визначити джерела інформації та їх вірогідність; обрати методику здійснення аналізу та визначити конкретних осіб і служби, що відповідатимуть за його проведення.

Однією з найважливіших особливостей аналізу є його тривалість у часі, від чого залежить перелік його етапів та послідовність проведення. Визначення оптимального співвідношення між терміном проведення та глибиною аналізу – не менш важлива проблема, шляхом розв'язання якої є системний підхід до проведення аналітичної роботи. Стратегію побудови економічного аналізу

ефективності фінансово-господарської діяльності можна пояснити таким чином: аналітична робота по дослідженню зазначених об'єктів починається з найвищого рівня управління або узагальненого показника, потім визначається коло факторів, які впливають на важливі складові, а наприкінці обирають показники, за допомогою яких безпосередньо здійснюються всі розрахунки.

Складність і різноманітність методик аналізу, в першу чергу, залежить від рівня управління: чим нижчий він за ієрархією, тим більш спрощені проблеми та методики аналізу, і навпаки, чим вищий – тим складніші виникають проблеми, які, відповідно, потребують застосування найбільш досконалої методики. Вирішення останнього знаходять у розробці факторної моделі, яка являє собою органічно узгоджену систему узагальнених, проміжних та похідних показників, що характеризують функціональну сферу аналізу та взаємозв'язок між ними.

Розробка факторної моделі повинна здійснюватися послідовно: від узагальненого показника (вибору критерію ефективності певного виду діяльності) через проміжні до похідних, які відтворюють особливості технології та організації виробництва, конструкції виробів, умов матеріально-технічного постачання. Після вибору узагальненого показника розробляються складові першого рівня розчленування, потім розглядають

формулу розрахунку залежно від мети аналізу і встановлюють проміжні показники другого та похідні показники третього рівнів.

Основою започаткування факторної моделі можна вважати розробку формул розрахунку впливу факторів на узагальнений показник. Інструментарієм такого процесу є метод ланцюгових підстановок, сутність якого полягає в тому, що вплив різних факторів на узагальнений показник визначається шляхом послідовної заміни базових значень проміжних показників на ті, що аналізуються. За таких умов у першу чергу заміна здійснюється за кількісними показниками, а потім – за якісними. Якщо ж у формулі декілька кількісних і якісних показників, то послідовність підстановок визначається економічною логікою процесу.

Варто зауважити, що складання формул факторного впливу на обраний критерій ефективності фінансово-господарської діяльності повинно здійснюватись з підвищеною відповідальністю, оскільки неналежне урахування будь-якого фактора може призвести до хибних результатів і, як наслідок, до невірних управлінських рішень.

Ефективність фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, насамперед характеризує показник рентабельності, який визначають відношенням отриманого ефекту (прибутку) до понесених витрат [6, с. 537]. Ефективний стан діяльності досягається за умови, якщо отримані

Таблиця 1

**Оцінка доходів, витрат і фінансових результатів
як складових ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства**

№ з/п	Показник	Позначення	2014 р. (базовий), тис. грн.	2015 р. (аналізований), тис. грн.	Відхилення	
					абсолютне (Δ), грн.	відносне, %
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	ЧДР	76527	81661	+ 5134	+ 6,71
2	Інші операційні доходи	ІОД	3019	2845	- 174	- 5,76
3	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	СР	48506	45492	- 3014	- 6,21
4	Операційні витрати, із них:	ОВ	6856	7183	+ 327	+ 4,77
4.1	адміністративні витрати	АВ	1765	2004	+ 239	+ 13,54
4.2	витрати на збут	ВЗ	3563	4022	+ 459	+ 12,88
4.3	інші операційні витрати	ІОВ	1528	1157	- 371	- 24,28
5	Дохід від участі в капіталі	ДУК	339	467	+ 128	+ 37,76
6	Інші фінансові доходи	ІФД	227	382	+ 155	+ 68,28
7	Втрати від участі в капіталі	ВУК	55	78	+ 23	+ 41,82
8	Фінансові витрати	ФВ	156	183	+ 27	+ 17,31
9	Інші доходи	ІД	408	515	+ 107	+ 26,23
10	Інші витрати	ІВ	127	143	+ 16	+ 12,6
11	Доходи операційної діяльності (р.1 + р.2)	ДОД	79546	84506	+ 4960	+ 6,24
12	Витрати операційної діяльності (р.3 + р.4)	ВОД	55362	52675	- 2687	- 4,85
13	Доходи від фінансової діяльності (р.5 + р.6)	ДФД	566	849	+ 283	+ 50,0
14	Витрати фінансової діяльності (р.7 + р.8)	ВФД	211	261	+ 50	+ 23,7
15	Прибуток від операційної діяльності (р.11 – р.12)	ПОД	24184	31831	+ 7647	+31,62
16	Прибуток від фінансової діяльності (р.13 – р.14)	ПФД	355	588	+ 233	+ 65,63
17	Прибуток від іншої діяльності (р.9 – р.10)	ПІД	281	372	+ 91	+ 32,38
18	Прибуток від звичайної діяльності (р.15 + р.16 + р.17)	ПЗД	24820	32791	+ 7971	+ 32,12
19	Витрати від звичайної діяльності (р.12 + р.14 + р.10)	ВЗД	55700	53079	- 2621	- 4,71
20	Ефективність фінансово-господарської діяльності (р.18: р.19)х100%	ЕФГД	44,56	61,78	+ 17,22	+ 38,64

Джерело: сформовано та проведено розрахунки за даними Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПП «Хлібокомбінат» (м. Переяслав-Хмельницький) за 2014-2015 рр.

доходи перевищують витрати, при цьому утворюється та накопичується прибуток. Зворотною стороною ефективності є збитковість, коли доходи не можуть компенсуватися понесеними витратами. Показник ефективності більш повно характеризує результати діяльності підприємства. Його використовують при розробці бюджетних програм на наступні звітні періоди для досягнення більшої прибутковості підприємства. Тому за параметр аналізу доцільно використовувати саме *співвідношення чистого прибутку підприємства в розрізі видів діяльності та витрат, які мають безпосередній вплив на його отримання*.

Для здійснення факторного аналізу потрібно розрахувати й оцінити показники, які мають безпосередній вплив на фінансовий результат (чистий прибуток) підприємства, тобто: доходи, витрати та фінансовий результат (прибуток) від операційної, фінансової та іншої діяльності; загальні суми прибутку та витрати від звичайної діяльності; показник ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства (табл. 1).

За попередньою оцінкою показників, ефективність фінансово-господарської діяльності під-

приємства зросла майже на 17,22%. Насамперед, це пов'язано із зменшенням витрат операційної діяльності на 4,85% (за рахунок зниження собівартості реалізації, інших операційних витрат) та збільшенням доходів від операційної (6,24%), фінансової (50,0%) діяльності та інших доходів (26,23%). Такі зміни в цілому можна охарактеризувати як позитивні, хоча слід звернути увагу на збільшення операційних витрат, особливо адміністративних (239 тис. грн) та витрат на збут (459 тис. грн) продукції. Однак незважаючи на збільшення витрат, прибутку від звичайної діяльності підприємство отримано на 7971 тис. грн більше порівняно з минулим періодом. Крім того, витрати звичайної діяльності зменшено на 2621 тис. грн (4,71%), що позитивно вплинуло на ефективність діяльності суб'єкта господарювання.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства є комплексним поняттям, що показує кінцеві результати використання ресурсів за певний проміжок часу, головною ознакою якого може бути необхідність досягнення мети фінансово-господарської діяльності підприємства з найменшими витратами суспільної праці або часу. А тому,

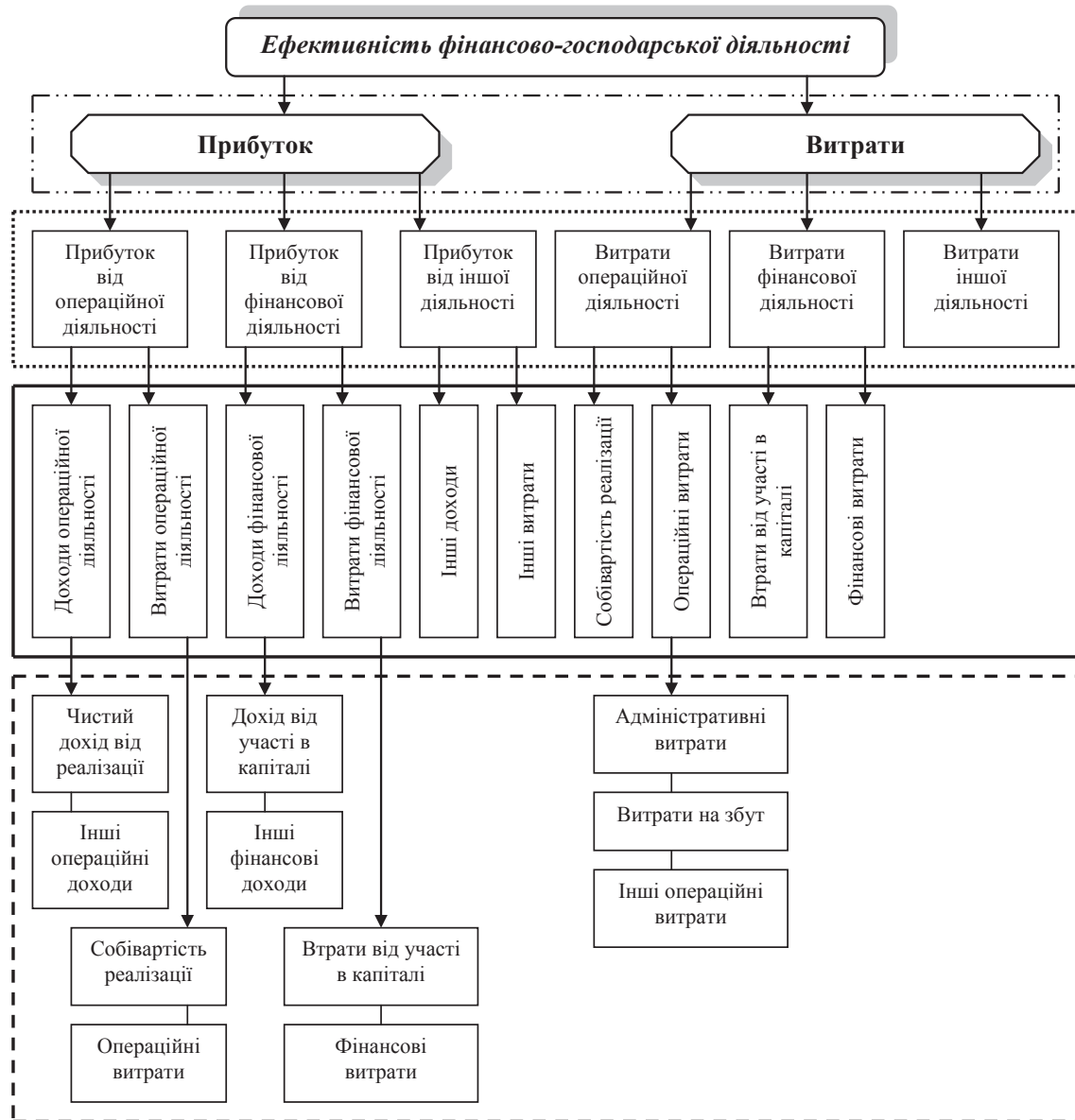

Рис. 1. Факторна модель аналітичного дослідження показників ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства (авторська розробка за показниками Звіту про фінансові результати)

успішна реалізація стратегії розвитку підприємства має передбачати здійснення результативної, ефективної та конкурентоспроможної діяльності. Для більш повного вивчення ефективності діяльності підприємства та формулювання чітких висновків і пропозицій потрібно побудувати факторну модель аналітичного дослідження, яка в даному випадку матиме чотири рівні (рис. 1).

Побудована факторна модель передбачає наступні рівні дослідження показника ефективності, а саме:

рівень 1 – прибуток від звичайної діяльності (ПЗД), витрати звичайної діяльності (ВЗД);

рівень 2 – прибуток від операційної, фінансової та від іншої діяльності (ПОД; ПФД; ПІД), витрати від операційної, фінансової та іншої діяльності (ВОД; ВФД; ВІД);

рівень 3 – доходи та витрати операційної діяльності (ДОД; ВОД), доходи та витрати фінансової діяльності (ДФД; ВФД), інші доходи та витрати (ІД; ІВ), собівартість реалізації та операційні витрати (СР; ОВ), втрати від участі в капіталі, фінансові витрати (ВУК; ФВ);

рівень 4 – чистий дохід від реалізації (ЧДР), інші операційні доходи (ІОД), собівартість реалізації та операційні витрати (СР; ОВ), дохід від участі в капіталі (ДУК), інший фінансовий дохід (ІФД), втрати від участі в капіталі, фінансові витрати (ВУК; ФВ), адміністративні витрати (АВ), витрати на збут (ВЗ), інші операційні витрати (ІОВ).

Використання подібної моделі дозволить, завдяки економіко-логічним методам, визначати вплив зміни факторних параметрів на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства та в подальшому коригувати й впроваджувати виявлені резерви у практичну діяльність.

Кінцевим і найсуттєвішим етапом аналітичного дослідження є визначення та розрахунок резервів, тобто можливих поліпшень, що характеризують ефективність діяльності господарюючого суб'єкта. Резерви варто класифікувати за такими напрямками:

- 1) *залежно від змісту*: техніко-технологічні, економічні, соціальні, організаційні;
- 2) *залежно від обсягу розповсюдження*: загальні, часткові (специфічні);
- 3) *залежно від важливості результату*: основні, другорядні;
- 4) *залежно від місця виникнення*: народногосподарські; галузеві; внутрішньовиробничі;
- 5) *залежно від структури*: складні (багатофакторні), прості (однофакторні);
- 6) *залежно від часу дії*: постійні, тимчасові.

З позиції управління як цілісної системи резерви поділяються на:

– **Організаційні** – до них відносяться втрати, які зумовили відхилення від нормального ходу діяльності, що відтворюється в планових показни-

ках. Щоб віднайти резерв, потрібно вивчити фактори цих відхилень, розподілити їх на керовані та некеровані, визначити втрати, до яких привели некеровані фактори впливу.

– **Потенційні** – до них відносять можливе поліпшення показників до межі, яка відтворює найкращий рівень діяльності підприємства. Розрахунок його проводять за формулами впливу факторів на узагальнений показник. Максимально залучити цей резерв неможливо, але слід зазначити, що він є базою для розрахунку потужності робіт в аналізованій діяльності.

– **Перспективні** – до них відносять можливе поліпшення показників до рівня, який відповідає всебічному впровадженню науково-технічному прогресу у виробництво. Розрахунок цього резерву проводять у відповідності до формул впливу проміжних та похідних показників на узагальнений, а величина його залежить від спрямування та темпів впровадження наукових розробок у виробничий процес.

Виходячи з максимальних показників отриманих доходів та мінімальних значень понесених витрат (за звітний і попередній періоди) спрогнозуємо відсоток прихованих резервів досліджуваного підприємства. Для проведення такого розрахунку визначимо рівень ефективності при максимальних доходах та мінімальних витратах:

$$E_{\text{ФГД}} = \frac{ЧДР_{\text{макс}} + ІОД_{\text{макс}} + ДУК_{\text{макс}} + ІФД_{\text{макс}} + ІД_{\text{макс}} - СР_{\text{мін}} - ОВ_{\text{мін}} - ВУК_{\text{мін}} - ФВ_{\text{мін}}}{\frac{ВУЧ_{\text{мін}} - ФВ_{\text{мін}} - ІВ_{\text{мін}}}{СР_{\text{мін}} + АВ_{\text{мін}} + ВЗ_{\text{мін}} + ІОВ_{\text{мін}} + ВУК_{\text{мін}} + ФВ_{\text{мін}} + ІВ_{\text{мін}}}} \times 100\% \quad (1)$$

Рівень ефективності прогнозований для базового підприємства дорівнюватиме:

$$E_{\text{ФГД}} = \frac{81661 + 3019 + 467 + 382 + 515 - 45492 - 6856 - 55 - 156 - 127}{45492 + 1765 + 3563 + 1157 + 55 + 156 + 127} = 63,76\%$$

Показник ефективності у звітному періоді становить 61,78%. Виходячи з цього прихований резерв дорівнюватиме: $(63,76\% - 61,78\%): 61,78\% \times 100\% = 3,20\%$.

Висновки і пропозиції. Таким чином, на основі остаточної оцінки діяльності підприємства, впливу факторів на показник, який аналізувався, розрахованих та виявлених резервів формулюються проблеми, що потребують невідкладного вирішення для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності. Поряд з визначеними проблемами варто зробити рекомендації, що сприятимуть поліпшенню ситуації.

Запропоновані методичні підходи до визначення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання є простими і прийнятними, можуть досить обґрунтовано використовуватися на практиці при оцінці фінансового стану підприємства. Такий елемент оцінки фінансового стану допоможе своєчасно віднайти вузькі місця, спланувати роботу на підприємстві так, щоб з урахуванням можливостей, які воно має, та сформованого ринку збуту при найменших витратах отримати максимальний прибуток.

Список літератури:

1. Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І., Олексюк О.І. Бізнес-діагностика підприємства: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2008. – 344 с.
2. Талавіра Є., Семенік О. Необхідність надання оцінки ефективності роботи підприємств залізничного транспорту в сучасних умовах // Збірник наукових праць ДЕГУТ. Серія «Економіка і управління», 2012. Вип. 21-22, Ч. 1. – С. 84-88.
3. Григораш О.В., Плакида С.І. Роль і місце економічної діагностики в підвищенні ефективності управління діяльністю підприємства // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції. – 2011. – Т. 2. – С. 37-41.
4. Олександренко І.В. Методичні підходи до діагностики ефективності діяльності підприємства // Економічний форум. – 2013. – № 4. – С. 125-135.
5. Лаврененко В.В. Концепція ключових показників ефективності (КПІ) в управлінні підприємствами // Стратегія економічного розвитку України. – 2010 – Вип. 26-27. – С. 151-156.
6. Олійник О.В. Економічний аналіз / О.В. Олійник, С.З.Мошенський; за ред. д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 704 с.

Степаненко О. И.

Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана

АНАЛИТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИНАНСОВО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В статье рассмотрена экономическая сущность категории «эффективность», исследованы ее природа, роль и значение в деятельности социально-экономических систем разных уровней. Обоснована целесообразность практического использования методики оценки эффективности деятельности предприятия. Определены цели, задачи и принципы осуществления такого аналитического исследования. Построена факторная модель анализа эффективности деятельности предприятия, в основу которой положены показатели Отчета о финансовых результатах (Отчет о совокупном доходе). Определены подходы к определению и расчету резервов (организационных, потенциальных, перспективных) по повышению эффективности деятельности предприятия.

Ключевые слова: эффект, эффективность, анализ, доходы, расходы, прибыль, резервы, финансово-хозяйственная деятельность.

Stepanenko O. I.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ANALYTICAL EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS IN FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITIES

Summary

In the article there is an economic substance category of «efficiency», investigated the nature, role and importance in the socio-economic systems at different levels. It's proved the expediency of practical use methodology for assessing the effectiveness of the company. It's defined the goals, objectives and principles of this analytical study. It's built the factor model analysis of the effectiveness of the company, which is based on figures Income Statement (Statement of comprehensive income). Approaches to the definition and calculation of reserves (institutional, prospective, perspective) to improve the efficiency of the company are outlined.

Keywords: effect performance analysis, income, expenses, profits, reserves, financial and economic activity.